

уже на новой основе уважения к национальной истории (у неё наоборот). Правительство и местные власти пользуясь повышением своей платежеспособности, присущем к широкомасштабному восстановлению исторических памятников. Огромные средства вкладывались в возрождение заброшенных храмов, дворцов, замков и парков. Одновременно пошёл в рост авторитет Страны Восходящего Солнца.

Делая выводы, основываясь на примерах из опыта Японии, отметим: реформы, направленные на полную европеизацию всех сфер жизни в Украине сегодня нужны как никогда. Всякая половинчатость их, ставка только на нормальную специфику и менталитет не продвинут нас вперёд не принесут авторитета и мирового признания как европейского государства. История не раз подтверждала это. Реформы Петра Великого, преобразования 60-70х годов XIX столетия. Наконец большевистский эксперимент показали не эффективность попыток преобразований в сторону европейских методов хозяйствования в экономике при сохранении самобытного менталитета народа. Чтобы стать настоящими европейцами нам как никогда нужна новая идеология, ориентированная на западные ценности. Это идеология индивидуального труда, частной инициативы и личной ответственности.

Іванов М.С.
Національний університет
Києво - Могилянська академія
м. Миколаїв

Досвід розбудови системи політичної освіти окремих європейських держав в період їх переходу до демократичного улаштування.

Політичні знання і культура потрібні сьогодні будь-якій людині, незалежно від її професійної приналежності, віку та статі,

оскільки, живучи в суспільстві, вона неминуче повинна взаємодіяти з іншими людьми і державою. Без володіння такими знаннями особистість ризикує стати розмінною монетою в політичній грі, перетворитися в об'єкт маніпулювання і поневолення з боку більш активних у політичних відносинах сил. Причому ступінь цього ризику в нашому суспільстві достатньо високий, оскільки політичні процеси в ньому для сучасного покоління є новими та незвичними.

Нашою країною пройдений короткий історичний шлях демократичного улаштування, а шлях розбудови громадянської та демократичної політичної освіти є ще коротшим. Тому нам здається корисним звернутися до досвіду розбудови системи політичної освіти окремих країн "старої" демократії з метою його вивчення, аналізу та втілення в реальну практику розбудови власної системи політичної освіти. В даній статті спробуємо зробити одну з спроб виокремити, на нашу думку, важливі для українського суспільства аспекти оцінки такого роду знання. При цьому основна увага буде приділена досвіду окремих європейських країн, які в своєму історичному розвитку здійснили перехід від тоталітарного до демократичного політичного режиму, тобто вирішували подібні проблеми нашого сьогодення.

Далі слід зауважити, що у вітчизняній літературі даному питанню приділяється недостатня увага. Але за останній час децю вдалося зробити науковим колективам, які долучилися до роботи по створенню низки концепцій громадянської освіти в Україні [1]. Вони, разом з дослідженнями окремих вітчизняних [2] та закордонних [3] вчених зробили важливий крок в методологічному напрямку дослідження зазначеної проблеми, що дозволило розвинутися спеціальній галузі політичної науки – політичній дидактиці

Перш за все, слід зазначити, що корисним для нас є досвід визначення в демократичних європейських державах основної мети та завдань політичної освіти. Якщо спробувати узагальнено подивитись на цей аспект проблеми, то можна побачити, що в західноєвропейських країнах політичне просвітництво ставить своєю головною метою вироблення вміння самостійно

орієнтуватися в світі політики і успішно діяти в ньому відповідно до своїх та громадських інтересів в якості свідомих громадян. Спираючись на думку відомого вченого Л. фон Мізеса, можна сказати, що об'єктивно метою політичної освіти не є втягування індивіда в політичний процес, перетворення його на політичного діяча, що не може не означати надмірної політизації суспільного життя[4,93].

Далі слід зазначити, що в європейських країнах склалося дещо відмінне бачення шляхів досягнення вище зазначеної мети. Так, наприклад, якщо в Австрії політична освіта націлена на виховання у громадян демократичної свідомості, загальноєвропейського мислення і відкритості світу, в основі яких лежить розуміння насущних проблем людства, то в Нідерландах вона спрямована на оснащення громадян історичними і політико-управлінськими знаннями, уявленнями і навичками, завдяки яким вони зараз і пізніше, зможуть брати участь в історично сформованих структурах[5, 7; 35].

Цікавим для нас є досвід європейських країн в організації самої системи політичної освіти. Більшість національних систем вибирають один з варіантів – запровадження спеціального навчального курсу чи включення проблем політико-правової освіти в традиційні дисципліни. Лише деякі використовують і те й інше. Так, наприклад, в Нідерландах політичне просвітництво є завданням двох дисциплін – громадянознавства та історії. В англійських школах переважає міжпредметний підхід. Педагоги пояснюють це тим, що шкільному предмету "громадянознавства" не відповідає ніяка наукова дисципліна, а такий підхід перешкоджає ізоляції і політичній нейтральності інших предметів. Дещо відмінне розуміння побудови політичної освіти існує в Португалії. Тут існує думка, що за широкого міжпредметного розподілу відповідальності така освіта втрачає ефективність, оскільки немає окремого предмета, який присвячений реалізації її цілей, а вчителі головним чином зосереджуються на своєму основному предметі.

Концепції громадянського виховання демократичних європейських держав виходять з того, що політична освіта це не

тільки знання, але в значній мірі вміння та навички соціальної дії, які необхідні для цивільного життя в цивілізованому суспільстві. Тому в навчальні програми включається заходи по проведенню наукових досліджень та комунікації.

На особливу увагу заслуговує досвід розбудови політичної освіти в Німеччині та деяких інших європейських країнах, які в своєму минулому долали наслідки авторитаризму чи тоталітаризму та вирішували завдання демократизації суспільства. Досвід ФРН цікавий вже тим, що система політичної освіти сьогодні існує в ній якби в двох історичних часах. На заході вона являє собою відрегульований механізм, а на сході – знаходиться на етапі становлення. Нинішній та минулий досвід цієї країни може продемонструвати напрямок, в якому слід рухатися та послідовність в якій слід діяти, щоб дотягтися до кращих результатів.

Цікавим для України є досвід Німеччини в визначенні пріоритетних завдань системи політичної освіти. Зокрема, серед найважливіших завдань на етапі її становлення було поширення об'єктивних історичних знань, які до цього фальсифікувалися пропагандою.

Не менш важливими, завданнями в цій сфері було поширення знань про механізми функціонування демократії та форми самоорганізації громадян. Їх мета полягала в збудженні політичної активності людей, їх свідомої участі в демократичному керуванні державою, стимулюванні феномену, так званого, громадянського суспільства. З цим завданням тісно було пов'язане питання поширення інформації про зарубіжні країни, перш за все європейські. Діяльність в цьому напрямку давала можливість поступово долати в свідомості громадян синдром "виключності", вірогідність регенерації реваншистських настроїв та виховувати нагальне почуття спільності європейського дому.

До цього, слід додати, що вказані завдання не залишалися незмінними. В ході зміни поколінь та суспільних проблем виникали нові орієнтири системи політичної освіти. Таким чином, на досвіді Німеччини, можна бачити, що тематика політичного просвітництва весь час актуалізується, але при цьому зберігається

головна її спрямованість – сприяння поширенню серед населення розуміння особливостей політичного життя, готовності до участі в ньому та зміцнення демократичної свідомості.

Система політичної освіти в Німеччині, як і в багатьох інших демократичних державах, завжди особливу увагу приділяла молоді і так званим мультиплікаторам, тобто тим, хто використовує отриманні знання для їх подальшого поширення і від кого, багато в чому, залежить формування громадської думки (вихователі, вчителі, викладачі, журналісти, вчені, працівники системи освіти дорослого населення, а на сході це ще й керівники і політики різного рівня). Такий підхід створює ефект “сніжного кому”. При цьому, система політичної освіти в цій державі завжди була відкритою та доступною для кожного громадянина, який виявляв зацікавленість в підвищенні своєї громадянської та політичної культури.

Система політичної освіти в Німеччині має просту та чітку структуру органів, які безпосередньо організують та здійснюють керівництво політичною освітою громадян. Центральна роль в ній належить Федеральному та земельним комітетам політичної освіти. Федеральне відомство виконує координаційні функції, забезпечує методичну підтримку та розподіляє виділені центральним урядом кошти. Діючі положення, які регулюють діяльність вказаних установ виключають їх використання для пропагандистських завдань. Головним чином, це забезпечується системою контролю за його діяльністю, яку здійснюють одночасно уряд, бундестаг, в особі спеціальної комісії та незалежна наукова рада.

Вказані структури за час своєї діяльності виробили різноманітні форми поширення політичних знань, які безумовно повинні використовуватися і в нашій країні. В цьому зв'язку, перш за все, слід звернути увагу на їх значну видавничу діяльність. На протязі багатьох років в Німеччині видаються книжки, спеціальні періодичні видання, брошури для використання в системі політичної освіти. Переважна більшість з них, як і періодичні видання поширюються безкоштовно.

Крім видавничої діяльності, для вчителів, викладачів, журналістів проводяться лекції та семінари по ознайомленню з сучасним станом суспільних наук. Особлива увага приділяється лекціям для журналістів місцевих засобів масової інформації, оскільки вони користуються більшим попитом та довірою, а їх політологічна підготовка має велике значення для поширення достовірної інформації та формування демократичних переконань громадян.

Важливим ресурсом комітетів політичної освіти є їх співпраця з різноманітними неурядовими організаціями. Їх діяльність є надзвичайно масштабною. Достатньо сказати, що Фонд Ф. Еберта та Фонд К.Аденауера мають свою Академію політичної освіти та Інститут політичної освіти. Вони організовують тисячі заходів на рік з політичної освіти, співпрацюючи з жіночими організаціями, вузами країни, спортивними товариствами, сільськогосподарськими союзами та армією.

Таким чином, на підставі сказаного можна зробити декілька висновків, які дозволяють дещо уважніше поставитися до питань розгортання системи політичної освіти в нашій країні.

З досвіду розвинених країн видно, що основна складність у період переходу до демократії пов'язана з тим, що в суспільстві немає чи дуже мало людей, які володіють необхідними в цій галузі знаннями. Разом з тим, їх приклад вказує на можливі шляхи вирішення цієї проблеми та подолання відрази населення до заходів поширення політичних знань.

Як свідчить досвід перетворень окремих тоталітарних систем в Західній Європі концентрація зусиль політичної освіти на політичній еліті, "мультиплікаторах", молоді, а також розвитку місцевого самоврядування повинні принести свої плоди і полегшити створення в нашій країні того громадянського суспільства, що єдино і може стати міцною основою демократії.

Список літератури

1. До числа згаданих концепцій можна віднести “Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку Української державності” (АПН України), “Концепція громадянської освіти в Україні” (Інститут громадянської освіти Національного університету “Києво-Могилянська Академія”). Також запропонована на розгляд громадськості Концепція громадянської освіти, розроблена в рамках “Трансатлантичної програми підтримки громадянського суспільства в Україні”, що включає в себе проект “Освіта для демократії в Україні”;

2. Див.: Васютенський В. про особливості електорального самовизначення громадян України// Українські варіанти. – 1998. - №1. –с.37 – 41; Вашутін О. Політична соціалізація молоді в сім’ї і становлення політичної психології індивіда //Людина і політика. – 2000. - № 5. - с. 67 – 71; Шахтемірова О. Ціннісні орієнтації та політична свідомість//Нова політика. – 1999. -№4. – с.24 – 27; Остапенко М. Політична свідомість студентської молоді в сучасній Україні// Нова політика. – 1999. – №4. – с.28 – 32 та інші.

3. Див.: Erazmus Edward, Szczegola Hieronimus. Zarys metodyki podstaw nauk politycznych. Warszawa: Panstwowe wydawnictwo naukowe, 1973. 218s; Щербинин А.И. Вхождение в политический мир (Теоретико-методологические основания политической дидактики)//Полис. – 1996. - №5; Стюарт-Хилл Э. Вызовы российской политологии // Полис. - 1997. - №6; Казанцев А.А. Политическая наука: проблема методологической рефлексии (Обзор круглого стола)//Полис. – 2001. – с. –51 – 64 та інші.

4. Мизес Л. Бюрократия. Запланированный хаос. Антикапиталистическая ментальность. – М., 1993. – 237 с.;

5. Див.: Гражданское образование. Материалы международного семинара. – Спб, 1997. – 214 с.